

*Jindřiška Pospíšilová – Karolína Košťálová – Hana Nemeškalová,
Národní knihovna ČR*

Na základě zkušeností a zpětné vazby z referenčních služeb poskytovaných i v rámci služby *Ptejte se knihovny*¹ jsme zpřístupnili v roce 2005 webový portál, který na jednom místě shromažďuje základní údaje o nabídce informačních zdrojů, knihovnických služeb a přináší zároveň souhrnnou informaci o systému knihoven v České republice a to jak pro uživatele z ČR tak ze zahraničí.

Hlavním cílem projektu KNIHOVNY.CZ bylo vytvoření takového webového portálu, který by nejširší veřejnosti v České republice i v zahraničí:

1. Zajistil přístup k informačním zdrojům a službám knihoven v ČR a výběrově i v zahraničí.
2. Zajistil informace o dostupnosti a podmínkách poskytování služeb knihoven v ČR.
3. Zvýšil využívání informačních zdrojů a služeb knihoven.
4. Poskytl informace o organizaci systému knihoven v ČR a propagoval činnost knihoven.
5. Zvýšil informační gramotnost obyvatel, tj. schopnost a dovednost veřejnosti využívat informační zdroje a služby nabízené knihovnami.

Vytvoření portálu KNIHOVNY.CZ bylo umožněno díky dotaci Ministerstva kultury ČR v rámci programu VISK 8/B – Zpřístupnění informačních zdrojů na rok 2004², další rozvoj je financován z prostředků NK ČR. Na tvorbě portálu v roce 2004 spolupracovaly:

- Národní knihovna ČR
- Městská knihovna v Prostějově

---

¹ *Ptejte se knihovny* [online]. [2005] [cit. 2005-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.ptejteseknihovny.cz>.

² *VISK 8/B - Jednotná informační brána*. [online]. [2005] [cit. 2005-02-11]. Dostupný z WWW: <http://visk.nkp.cz/VISK8B.htm>.

- Knihovna Matěje Josefa Sychry Žďár nad Sázavou
- Městská knihovna v Třebíči
- Státní technická knihovna

Obsahová náplň portálu

Při návrhu obsahové struktury portálu jsme se snažili vycházet z pocitů a potřeb člověka, který se s knihovnou ještě nikdy nesešel, ale nyní se ocitá v situaci, kdy se na ní musí obrátit. Celý portál je členěn do 8 obsahových a 4 „servisních“ sekcí. Většina sekcí je uvnitř podrobněji členěna. Bližší charakteristiku jednotlivých sekcí získáme po najetí kurzoru myši na název sekce.

Názvy sekcí v současné verzi portálu:

Co to je knihovna?	Základní informace, typy knihoven v ČR, legislativa ...
Kde je moje knihovna?	Několik cest jak nalézt nejbližší knihovnu podle mapy ČR a různých adresářů
Co dělat když chci... ?	Informaci, knihu, článek ...
Jaké služby knihovna nabízí?	Informační, výpůjční, meziknihovní, reprografické, kulturní ...
Do knihovny po internetu... ?	Co vše získám od knihovny, aniž bych ji musel navštívit
Co v knihovně naleznou?	Knihy, časopisy, články, hudebniny, CD, databáze, internet ...
Co bylo vydáno... ?	Jak zjistím, které dokumenty vyšly v ČR a zahraničí
Má moje knihovna... ?	Hledanou knihu, časopis, databázi ...
Rozumíte v knihovně? Slovníček...	Vyhledání výrazu, Zeptejte se nás
Názory, připomínky	WWW formulář pro zpětnou reakci

Současný stav portálu, jeho struktura a obsah nebyly nikdy brány jako konečné, právě naopak. Portál byl pro pracovníky knihoven zveřejněn v únoru 2005, pro laickou veřejnost v rámci BMI 2005. Během dvouletého provozu portálu vyplynulo, že takto souhrnně podané informace jsou potřebné a užitečné, a to nejen pro nejširší veřejnost.

Od prvního záměru, který byl zformulován v lednu 2004, však již uplynulo několik let. Rozvoj informačních technologií jde stále kupředu, všechny související služby a možnosti v knihovnách za tu dobu pokročily a nové technologie nám umožňují přizpůsobit portál stále zvyšujícím se nárokům našich uživatelů. V současné době je velmi zajímavým a v mnoha směrech i poučným a populárním tématem nejen pro knihovny teorie a možnosti související s pojmem Web2.0. V dostupných publikovaných článcích nejsou k dispozici přesné definice tohoto pojmu, ale jsou zde uvedeny koncepty a metody úspěšných internetových firem pro možnou inspiraci. W2 je především charakterizován jako posun od centralizovaného zpracování či služeb k decentralizaci využíváním různých užitečných nástrojů (např. využití tagů, RSS kanálů, blogů a wiki)³, je charakterizován „volností“ z hlediska tvorby a šíření informací. Jedná se tedy především o propojenost, otevřenost a prostupnost prostředí internetu a jako základní princip všeho tohoto snažení je soustředění se na koncové uživatele, nikoliv tedy na technologie, které jsou brány pouze jako prostředek k dosažení stanovených cílů.

V souvislosti s výše uvedeným bychom rádi portál Knihovny.cz více přizpůsobili koncovým uživatelům a nabídli ještě větší propojenost se zdroji a službami českých knihoven. Domníváme se, že jednotlivé kategorie již neodpovídají současným požadavkům uživatelů, kteří stále více žádají jasné informace a jednoduché návody a postupy, které by je co nejkratší cestou navedly k požadovaným dokumentům. Pokud chceme, aby uživatelé využívali služeb knihoven i v současné době, kdy mnozí z nich považují za „nejlepší a nejúplnější zdroj“ informací internet, musíme nabízet uživatelům komplexní relevantní informace jednoduchým a názorným způsobem. Proto dále navrhuje změny na portálu Knihovny.cz, které bychom rádi s pomocí dalších knihoven na portálu provedli v co nejkratší možné době.

Tyto úpravy je možné rozdělit do několika částí, kdy předpokládáme, že určité sekce portálu bude možné využít, často ovšem za předpokladu zestručnění textu a aktualizace:

1. Stávající sekce, které je možné zachovat (po aktualizaci a zestručnění obsahu):

Co je to knihovna

Kde je moje knihovna – možnost přímého prohledávání v bázi ADR

Co bylo vydáno – databáze informačních zdrojů

Rozumíte v knihovně – slovníček s odkazem na bázi TDKIV

Názory připomínky – zpětná vazba pro uživatele

---

³ SKLENÁK, Vilém. Web 2.0 a knihovny aneb Library 2.0. In: Automatizace knihovnických procesů -11. Praha: 2007. s. 15-21.

2. Nové sekce, které vzniknou sloučením zbývajících sekcí:

Co knihovna nabízí (služby, zdroje, ... = komplex informací o současných službách a možnostech knihoven)

Do knihovny po internetu (přímá cesta k dokumentu, co dělat, když chci, atd. = postupy a rady pro uživatele)

3. Nové sekce, které zatím nebyly na portálu k dispozici:

Digitální knihovny (české, zahraniční) s přímým napojením na vyhledávání v JIB

Služby knihoven hendikepovaným uživatelům – základní informace včetně návodu a rad ke kritériím, které by měly splňovat stránky knihoven

Volný internet – odkazy, rady, atd.

Kde to bude účelné a možné z technologického hlediska, rádi bychom propojili portál Knihovny.cz s dostupnými českými bázemi a nabídli uživatelům možnost zadání dotazu do jednoduchého vyhledávacího pole (souborné katalogy, historické fondy a digitální knihovny).

Z dalších současných služeb portálu bychom rádi zachovali:

- databázi zdrojů, na jejímž základě jsou generovány informace o zdrojích – připravujeme aktualizaci a doplnění
- rozlišení zdrojů a jejich dostupnosti pomocí grafických symbolů – viz obr. dále
- přehled akcí pro uživatele
- diskuzi na portálu Pandora.cz
- anglickou verzi – bude aktualizována později na základě české verze

Rozlišení zdrojů pomocí grafických symbolů (Ikony v barevném rozlišení naleznete na <http://www.knihovny.cz/page.php3?IDM=3>)

online databáze volně přístupné na internetu

online licencované databáze přístupné na internetu, přístup k online licencovaným databázím většinou můžete získat prostřednictvím knihovny

online katalogy knihoven

databáze na CD-ROM

licencované databáze na CD-ROM, přístup k licencovaným databázím na CD-ROM většinou můžete získat prostřednictvím knihovny

lístkové kartotéky umístěné v knihovně nebo jiné instituci, která je spravuje

tištěné soupisy – soupisy bývají dostupné ve většině knihoven, u oborových bibliografií je někdy nutné využít knihovnu specializovanou na daný obor nebo krajskou knihovnu

Z výše uvedeného vyplývá, že by měl portál projít rozsáhlou a v některých částech i zásadní úpravou.

Portál a informace zde uvedené jsou určeny široké veřejnosti, uživatelům všech typů knihoven a také knihovníkům samotným. Hlavním cílem všech navrhovaných změn je, aby se portál Knihovny.cz stal základní pomůckou pro všechny, kteří mají jakoukoliv informační potřebu nebo jen „chut“ zjistit, co současné knihovny nabízejí či umí. Přivítáme a těšíme se na spolupráci dalších knihoven, je jen na nás, jaké informace bude portál v budoucnu obsahovat.